

Entre el descontent «nacional» i la còlera «social»

Aquest vot va lligat amb el de les formacions «antisistema» de la primera volta de les presidencials de 2002, segons l'enquesta Louis Harris.

Per Renaud DELY - Libération 31/05/05

Por del futur i por a l'altre, són les dues principals explicacions del vot de crisi de diumenge. Segons l'enquesta postelectoral realitzada per l'Institut Louis Harris per a *Libération* just després de l'anunci dels resultats, és un vot ple de descontent el que s'ha expressat a les urnes (1). Un "no" massiu que enllaça amb el triomf de les formacions «antisistema» del 21 d'abril de 2002, a la primera volta de les presidencials. I que culmina un quart de segle de vots de protesta que mai han aconseguit una majoria legislativa. Fins fer de França el país que ha dit "no". Com a resultat del descrèdit de la democràcia representativa sotmesa a les «èlits», el resultat del referèndum s'esdevé, com així el resumeix el director d'estudis polítics de Louis Harris, François Miquet-Marty, en un «vot de protesta *ahora social i nacional*».

Un "no" de tots els sofriments

La França del "no" va malament. I sobretot, se sent malament. Els partidaris del "no" s'anomenen ells mateixos «rebel·lats» i «pessimistes». Així, el 70% d'aquests jutgen que la «*situació social*» es troba «*en via de deteriorament*», *comparteixen aquesta xifra també el 38%* dels partidaris del "sí". Més interessant és encara, el fet que el 53% que han votat "no" consideren que, si la seva situació és encara «*estable*», amenaça «*ràpidament amb degradar-se, mentre que un 44% dels "sí" consideren que el seu futur no està amenaçat*». Aquesta percepció de la societat francesa es tradueix en una sociologia electoral immutable des de fa quasi bé quinze anys. Reprodueix una «*fractura social*» que no deixa d'ampliar-se des que es va diagnosticar en el referèndum sobre el Tractat de Maastricht el 1992. Així, són les classes populars, pauperitzades, colpejades per la crisi econòmica i amenaçades per l'atur en massa, les que han permès la victòria del "no". Aquest és clarament majoritari entre els obrers i els assalariats. Respecte a 1992, el triomf dels partidaris del "no" s'explica per l'adhesió de jubilats i funcionaris (presents en la categoria de les professions intermèdies) que veuen Europa com una amenaça que pesa sobre el seu *estatus*. Aquest trencament que es va obrir entre els dos sectors es fa palesa per la massiva representació del "no" de les classes sotsdiplomades, respecte als diplomats amb ensenyament superior que han aprovat el Tractat.

Finalment, una bona part dels partidaris del "no" han passat en tretze anys de la dreta a l'esquerra d'ençà que Chirac ha reemplaçat a Mitterrand de l'Elisi, artesans, comerciants i directius d'empreses han fet el camí invers. Aquest fet demostra que aquesta crisi de la societat francesa és profunda, el "no" ve de lluny: amb prou feines un 10% dels seus partidaris han decidit el seu vot en el transcurs de les dues últimes setmanes.

Un "no" de tots els descontents

És el descontent dominant el que ha mobilitzat la majoria dels electors per rebutjar el Tractat europeu. El futur inquieta a uns, i als altres els angouxa. «*La xenofòbia ha constituït un poderós ressort del vot*», analitza François Miquet-Marty que subratlla amb les imatges combinades de «*l'adhesió de Turquia i del lampista polonès*», les dues popularitzades en primer lloc per Philippe de Villiers, «*han funcionat de ple*». El rebuig de l'estranger constitueix el pòsit d'un país que va concedir, fa tres anys, 5 milions de vots a Jean-Marie Le Pen. Així, el 49% de les persones interrogades aproven l'afirmació segons la qual «*hi ha massa estrangers a França*». I un 67% d'aquests últims han votat "no", un símptoma que testifica el pes dels lepénistes que han provocat silenciosament la victòria del "no" el passat diumenge. En resum, el conjunt de les «*motivacions*» dels electors del "no" es tradueixen en aquests rebuigs: 38% per «*permetre renegociar el Tractat*», 32% posen el seu «*rebuig a l'Europa liberal*», 31% un «*descontent*» general, 27% entonen l'antic sobiranisme de la salvaguarda de «*la independència de França*» i un 22% clamen el seu «*rebuig a l'adhesió de Turquia*» a la Unió Europea.

Un "no" de tots els colors

De l'esquerra sens dubte, d'extrema esquerra també, però també d'extrema dreta, així es presenten les múltiples facetes del "no". En resum, són les formacions de protesta i «antisistema» que mai han governat que s'han mobilitzat més per rebutjar el tractat. Si es desglossen els diversos perfils del "no", es comprova que un terç dels seus seguidors es posicionen a l'esquerra (PS, PCF, Verds) i una mica menys del 10% a l'extrema esquerra. En el vèrtex contrari, sols un 10% d'ells es classifiquen en els rangs de la dreta UMP-UDF, mentre que un 17% es reivindiquen de la dreta extrema i de l'extrema dreta (Villiers i Le Pen). Tanmateix, la poca autoafirmació manifesta dels simpatitzants lepénistes no permet de calibrar precisament el pes del FN en el "no". En efecte, només el 4% de la nostra mostra reconeix una inclinació per Le Pen. Els seus simpatitzants són probablement nombrosos entre el 26% de pro-no però declinen tota preferència partidària.

Havent-se mobilitzat l'electorat del FN en més del 90 % en favor del "no", les seves bases pesen sens dubte tant sols una mica menys d'un terç del total de les 15 milions de butlletes del "no".

El cop d'escombra del dia després

El "no" té tantes variants que serà molt delicat per l'Executiu i pel conjunt de les formacions del govern, de donar resposta a les seves demandes. De la sortida segura de Raffarin a la dissolució de l'Assemblea Nacional, els francesos troben una expressió d'ordre: tregui (tots) els sortints! Sense pensar amb una dimissió de Chirac que, desgastat i desacreditat per deu anys en el poder, els sembla encara inamovible. Malgrat la magnitud del desastre, l'esperança de la majoria rau en el fet que sembla disposar d'una alternativa: Sarkozy que, segons el nostre sondeig, regna sobre un desert a la dreta. A l'esquerra, en canvi, ens du un regust d'espectre. Davant del gran desordre que s'anuncia, els simpatitzants socialistes no miren cap al vencedor del dia, el neoesquerrà Fabius, sinó que s'inclinen per Jospin: un retorn etern per reduir les fractures aparegudes un 21 d'abril de 2002.

(1) Enquesta realitzada el 30 de maig de 2005 a 1402 persones.